

dipam

DİPLOMATİK İLİŞKİLER ve POLİTİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
CENTER for DIPLOMATIC AFFAIRS and POLITICAL STUDIES

AĞUSTOS 2023 | Sayı: 15

TÜRKİYE-ÇİN EKONOMİK İLİŞKİLERİNİN KAPSAMLI ANALİZİ

Sosyalist bir piyasa ekonomisine sahip Çin ve serbest piyasa¹ ekonomisine sahip Türkiye, ekonomi politikalarında iki zıt teoriyi hayata geçirmiştir. Ancak her iki devlet de küreselleşmeye ve birbirleriyle iş birliği yapmaya ciddi katkılarda bulunmuştur. Türkiye ve Çin, yükselen

ticaret hacimleri, artan yatırımlar, denizcilik alanı ve altyapı gelişimi ile yirmiden fazla ticaret anlaşmasına² uygun olarak yıllar içinde ekonomik ilişkilerinde önemli bir genişlemeye tanık olmuştur. Bu yazı, Çin ve Türkiye arasındaki çok yönlü ekonomik bağların derinlemesine bir analizini sunmayı, ortaklıklarını şekillendiren temel unsurları ve önlerindeki

¹ (2018). Retrieved from <https://www.tccb.gov.tr/en/news/542/96568/-turkey-s-preference-and-practices-are-in-favor-of-free-market-economy>

² Baydur, Retrieved from https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/kanunlar_s.d.sorgu_yonlendirme?Kanun_no=&k_Baslangic_Tarihi=&k_Bitis_Tarihi=&r_Baslangic_Tarihi=&r_Bitis_Tarihi=&sorgu_kelime=%E7in

tehdit ve fırsatları incelemeyi amaçlamaktadır. Pekin, Kuşak ve Yol Girişimi (KYG) ile ilgili olarak, Türkiye üzerinden Akdeniz'de stratejik bir varlık elde etmektedir ve bu da Çin'e ek bir gelir kaynağı olmaya devam etmektedir.

Çin ve Türkiye arasındaki ekonomik bağlar antik çağlardan beri var olmuş ve tarihi İpek Yolu iki ülke arasında önemli bir ticari güzergâh görevi görmüştür. Çin ve Türkiye diplomatik ilişkilerini 1950'lerde resmileştirmiş ve bu da daha fazla ticari iş birliği için bir zemin oluşturmuştur. İki ülkenin ekonomik ilişkileri son birkaç on yılda basit ticari bağlantılardan çeşitli, sektörleri kapsayan kapsamlı bir iş birliğine doğru ilerlemiştir.

Çinli şirketler Türkiye'nin stratejik konumunu ve ekonomik büyüme potansiyelini fark ettikçe, Türkiye'deki Çin yatırımları³ artmaktadır. Türkiye'ye, Çin tarafından enerji, altyapı, üretim ve teknoloji dâhil olmak üzere çeşitli sektörlerde yatırımlar yapılmıştır. Bu çerçevede Çin'in, 2021 itibarıyla, Türkiye'de 1060 kayıtlı şirketi bulunmaktadır. Önemli yatırımlar arasında China Merchants Group'un, Türkiye'nin en büyük limanı Kumport'un çoğunluk hissesini satın alması gösterilebilir. Çinli şirketler, aynı zamanda Türkiye'nin yüksek hızlı tren projelerine katılmaya da ilgi göstermektedir. Bu tür yatırımlar, teknoloji transferi ve istihdam yaratma fırsatları sunmaktadır. Türkiye, Pekin'in Küresel Kalkınma Girişimi (GDI) için önemli bir saha olmaya devam etmektedir.

Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi (BRI), Türkiye ile Çin arasındaki Stratejik Ekonomik İş Birliğini (ECP) büyük ölçüde artırmıştır. Türkiye, Avrupa ve Asya arasında bir köprü olan avantajlı konumu nedeniyle, BRI'nin önemli bir geçiş noktası olarak görev almaktadır. Çin'in limanlar, trenler ve otoyollar gibi altyapı projelerine yaptığı yatırımların hedefi, Çin ve Avrupa arasındaki bağlantıların geliştirilmesi ve ticaretin kolaylaştırılmasıdır. Fakat Türkiye'de BRI ile ilgili çeşitli projelerin önünde, bütçe kısıtlamaları, siyasi kaygılar ve çevre sorunları gibi engeller bulunmaktadır.

Turizm, Çin-Türkiye ekonomik ilişkilerinin bir diğer önemli başlığıdır. İki ülke arasında 2017 yılında imzalanan kültür anlaşmasına paralel olarak, Türkiye'yi ziyaret eden Çinli turist sayısı son yıllarda istikrarlı bir şekilde artmaktadır. Türkiye, vize süreçlerini kolaylaştırıp, kültürel paylaşımları teşvik ederek daha fazla Çinli turist çekmek için gayret göstermektedir.

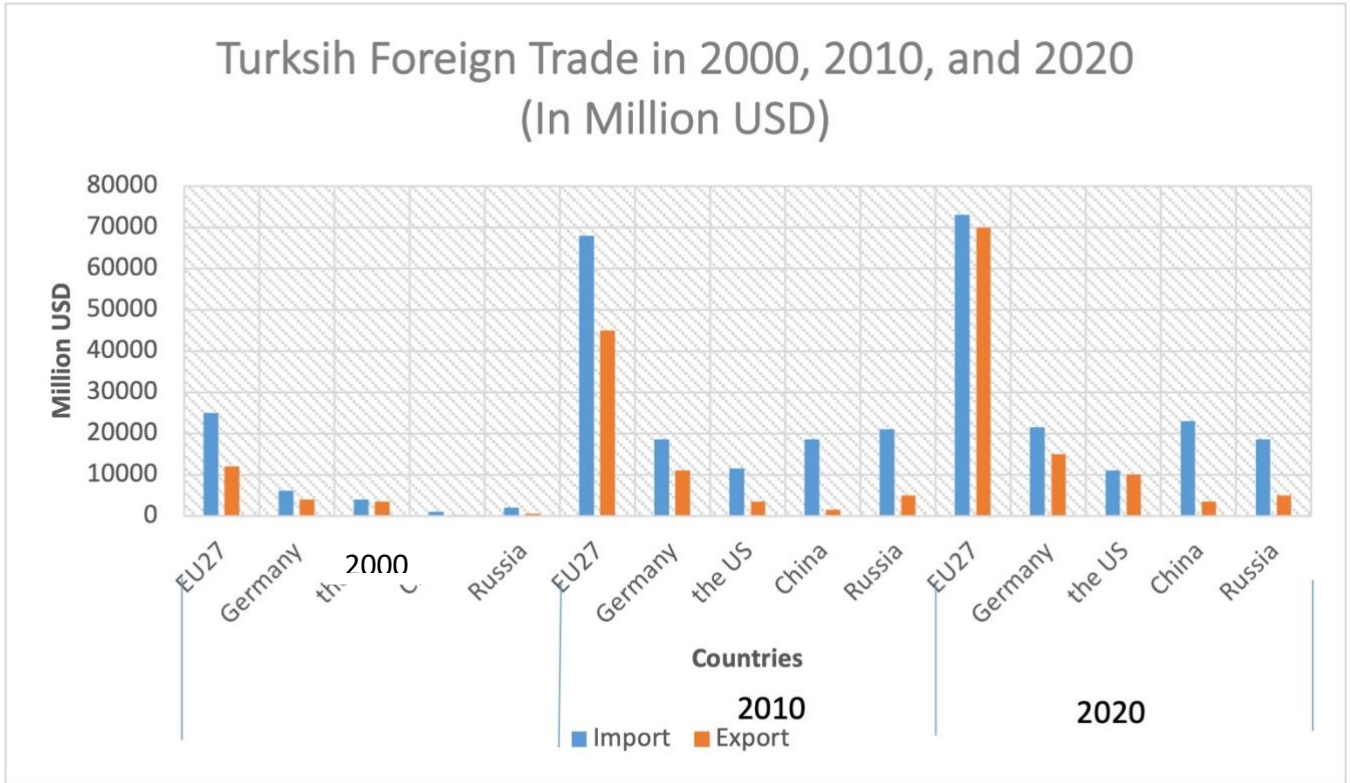
Jeopolitik gündem de Çin ve Türkiye'nin ekonomik ilişkilerini önemli ölçüde etkilemektedir. Her iki ülke de aynı etki alanı içinde, benzersiz jeopolitik konumlardadır. Çin'in dünya ekonomisinde önemli bir aktör olarak ortaya çıkması, başta Türkiye olmak üzere diğer ülkelerle etkileşimini artırmıştır. Türkiye, Avrupa ve Asya arasında bir bağlantı noktası olarak eşsiz jeopolitik konumu nedeniyle, ticaret ve yatırım için vazgeçilmez bir merkezdir. Çin yatırımları ve iş birliği, stratejik konumu ve bölgesel bir güç olma iddiası dolayısıyla Türkiye'nin ilgisini çekmiştir. Çin'in Asya, Avrupa ve ötesi arasındaki bağlantıyı ve ticari kanalları geliştirmeyi amaçlayan

³ (2022). Retrieved from <https://www.china-briefing.com/news/china-turkey-bilateral-trade-and-investment-profile/>

Kuşak ve Yol Girişimi (BRI), Türkiye ile ekonomik bağlantıların güçlendirilmesinde önemli bir rol oynamıştır.

Bununla birlikte, Türkiye'nin jeopolitik dinamikleri karmaşıktır, çünkü ABD ve AB gibi diğer güçlerle ilişkilerinde de bir denge kurmayı amaçlamaktadır.

çeşitlendirme ve Asya'daki yatırım olanaklarını artırma isteğini dile getirmiştir. Ekonomik ilişkileri geliştirmek ve her iki ülkeden şirketler için iş ortamını iyileştirmek amacıyla ikili ticaret ve yatırım anlaşmaları üzerinde müzakereler yürütülmüştür.

Kaynak: "Emerging partnership in a post-Western world? The political economy of China-Turkey relations", *Southeast European & Black Sea Studies* 21, no. 4 (2021)

Koşullar ne olursa olsun, Çin ve Türkiye arasındaki ekonomik iş birliği genellikle güçlü olmuştur. Her iki ülke de ekonomik bağlantıları derinleştirme, ticareti

Türkiye ve Çin arasındaki ticaret⁴, artılara ve eksilere sahiptir. 2020 yılında Türkiye ile Çin arasındaki 20,2 milyar ABD doları tutarındaki ticaret açığı, Türkiye'nin toplam ticaret açığının %41,5'ini oluşturmaktadır. Başka bir deyişle, Türkiye'nin ticarete dış dengesizliğinin yarısından fazlasının kaynağı Çin'dir. Basitçe ifade etmek gerekirse, Çin ile ticareti Türkiye'yi rekabet açısından dezavantajlı bir konuma getirmektedir.

⁴ Retrieved from

<https://oec.world/en/profile/bilateral-country/chn/partner/tur>

Ticaretin üretim sektörlerine göre dağılımı⁵, Türkiye'nin Çin ile ticaretinin en ilgi çekici yönünü oluşturmaktadır. Türkiye'den Çin'e ihraç edilen birincil mallar, doğal kaynaklar, hammaddeler ve maden cevherleri gibi düşük katma değere sahip mallar olma eğilimindedir; buna karşılık, Çin'den ithal edilen birincil mallar yüksek katma değere ve yüksek teknolojiye sahip hammaddeler olma eğilimindedir. Türkiye'nin Çin'e ihraç ettiği ürünler arasında, mermer ve traverten, krom, bakır, kurşun, demir, doğal borat, bor oksit ve borik asit yer alırken; Türkiye'nin Çin'den ithal ettiği ürünler arasında, SITC 85 ve 84 yer almaktadır. Bunlar, Çin'den yapılan tüm ithalatın %51,6'sını oluşturmakta ve çoğunlukla imalat ve yüksek teknoloji ürünlerinde kullanılmaktadır. Çin ile yapılan ticaretin ihracat ve ithalat verilerinin karşılaştırılmasından, Çin ve Türkiye arasındaki ürün ticaretinde 'ticaretler arası uzmanlaşmanın' (uzmanlaşma alanındaki farklılık) hâkim olduğu açıkça görülmektedir. Her iki ülke arasındaki ticaretin geleceği parlak gözükse de bu Türk ekonomisinin zararına olmaya devam etmektedir. Artı olarak, Türkiye, Batı tarafından Çin'e benzer antidemokratik değerlere sahip olduğu bahanesiyle eleştirilmesinin ardından, Çin'i, Asya'nın başlıca savunma ve endüstriyel ekipman tedarikçisi olarak görmektedir.

2019'da COVID-19 salgınının patlak vermesi, Çin ve Türkiye'yi de kapsayan küresel ticareti ve ekonomik faaliyetleri önemli ölçüde etkilemiştir. Her iki ülke de tedarik zincirlerinde aksamalar, ticaret hacimlerinde düşüş ve turizm hareketlerinde azalma ile karşılaşmıştır.

⁵ Retrieved from <https://www.china-briefing.com/news/china-turkey-bilateral-trade-and-investment-profile/>

Ancak pandemi yıllarından sonra durum iyileştikçe ticaret kademeli olarak yeniden canlanmış ve ekonomik faaliyetlerin eski haline dönmesi için çalışmalar yapılmıştır. Öte yandan pandemi, küresel sorunlar karşısında iş birliğinin ve dayanıklılığın önemini de vurgulamıştır.

Krizler ve Fırsatlar:

Türkiye-Çin ekonomik ilişkilerinde, olumlu gidişata rağmen üzerinde durulması gereken zorluklar bulunmaktadır. Türkiye'nin ihraç ettiğinden daha fazlasını ithal etmesi sonucu oluşan ticaret açığı, Türkiye'nin ekonomik sürdürülebilirliğini tehdit etmektedir. Türkiye bu sorunu çözmek için ihracatını çeşitlendirmeyi ve daha fazla Çin yatırımı çekmeyi hedeflemektedir. Ayrıca, Rusya-Ukrayna savaşı küresel ekonomiye zarar vermekte ve Türkiye gibi diğer ülkeler, çok daha güçlü ve istikrarlı bir ekonomiye sahip olan Çin'in aksine bu durumdan etkilenmektedir. Örneğin Türkiye'nin yakın zamanda yaşadığı deprem felaketi sonrası tekstil endüstrisi için önemli bir üretim merkezi olan Gaziantep'te yaşanan geniş çaplı yıkım, ticaret açığının daha da büyümesine sebep olabilir. Ancak her iki ülke de bu zorluklara rağmen istikrarlı ekonomik ilişkilerini sürdürmek için çaba göstermektedir.

Sonuç:

Çin ve Türkiye arasındaki ekonomik ilişkiler, gelişen ticaret, artan yatırımlar ve altyapının geliştirilmesi sayesinde önemli ölçüde iyileşmiştir. Zorluklara rağmen her iki ülke de ekonomik bağlantıları derinleştirme ve engelleri kaldırma

konusunda kararlılık göstermiştir. Türk dizileri, makro endüstrilere yapılan yatırımlar ve ticari uzmanlaşma farklılıklarını kontrol etmeye yönelik BRI projeleri, Türkiye'nin ticareti çeşitlendirme, yatırımları çekme ve turizmi teşvik etme çabalarına örnektir. Bu girişimler, Çin ve Türkiye arasındaki ekonomik iş birliğini daha da ilerletecektir. Jeopolitik etkenler değişmeye devam ettikçe, iki ülke arasındaki ekonomik ilişkilerin gelişmeye devam etmesi için açık ve olumlu bir diyalogun sürdürülmesi şarttır. Çin ve Türkiye, birbirlerinin güçlü yönlerini kullanarak, engellerin üstesinden gelmek ve bölgesel dinamiklere uyum sağlamaya devam etmek için, birlikte çalışarak verimli bir ittifak kurabilirler.

Kaynak

1. Kadir Temiz Fulbr. (2022). Retrieved from <https://merics.org/en/turkey-china-relations-ankara-must-balance-complications-many-fronts>
2. (2023). Retrieved from https://www.mfa.gov.tr/turkey_s-commercial-and-economic-relations-with-china.en.mfa
3. Çolakoğlu, S. (2021). Future perspectives for Turkey–China relations. *Turkey and China*, 133–155. doi:10.1142/9781786349538_0008
4. Yılmaz, B. (2022). Trade Relations between China and Turkey: A Comparison with the European Union Could China be an alternative to Turkey's trade relations with the European Union? *Research Division Asia*, 1–13.
5. Economics: Foreign aid: Turkey. (2023). *Encyclopedia of Women & Islamic Cultures*. doi:10.1163/1872-5309_ewic_ewicom_0231e
6. Adjusting Turkey's relations with China (2010–2020). (2021). *Turkey and China*, 71–104. doi:10.1142/9781786349538_0006
7. Turkey-USA relations. (n.d.). *Turkish Foreign Policy in the New Millennium*. doi:10.3726/978-3-653-05496-5/48
8. Turkey: Domestic, inbound and outbound tourism: Turkey. (2018). *OECD Tourism Trends and Policies 2018*. doi:10.1787/tour-2018-table98-en
9. AKÇAY, N., & Changgang, G. (2023). Türkiye's Middle Corridor and China's BRI: Identification and assessment. *Insight Turkey*, 63–74. doi:10.25253/99.2023251.4
10. Ergenç, C., & Göçer, D. (2022). Bri engagement and state transformation in the Middle East: A case study on Turkey. *The China Question*, 93–112. doi:10.1007/978-981-16-9105-8_5

DİPLOMATİK İLİŞKİLER ve POLİTİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
CENTER for DIPLOMATIC AFFAIRS and POLITICAL STUDIES

+90 216 310 30 40 info@dipam.org

+90 216 310 30 50 www.dipam.org

Merdivenköy Mah. Nur Sok. Business İstanbul
A Blok Kat:12 No:115, Kadıköy/İstanbul

YAZAR HAKKINDA

Burhan Ahmed LODHI, DİPAM Yaz Dönemi stajyeridir. Pakistan Ulusal Savunma Üniversitesi Stratejik Çalışmalar Bölümü'nde lisans eğitimine devam eden Burhan Ahmed Lodhi, bölgesel dinamikler alanında araştırmalarına devam etmektedir. İyi düzeyde İngilizce ve Urduca bilmektedir.